

เมื่อการเรียนรู้ไม่หยุดที่ห้องเรียน

บทเรียนจาก *เชียงใหม่* และ *ชวอน*
สู่ *สังคมไทย* แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

371.072
ส 691 ม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
เมื่อการเรียนรู้ไม่หยุดที่ห้องเรียน:
บทเรียนจากเชียงใหม่และชวนสู่สังคมไทย
แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
กรุงเทพฯ: 2569

15 หน้า

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. เมืองแห่งการเรียนรู้
3. Learning City 3. เชียงใหม่ 4. ชวน

สิ่งพิมพ์ สกศ.

ลำดับที่ 4/2569

จำนวนพิมพ์

E-Book

เผยแพร่

มกราคม 2569

โดย

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและ
การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุขุมวิท แขวงดุสิต เขตดุสิต

กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0-2668-7123 โทรสาร 0-2243-1128

เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

สารบัญ

Contents

แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก.....	1
สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย	3
ถอดบทเรียนเชียงใหม่และชวอนเมืองแห่งการเรียนรู้	8
ข้อเสนอเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย	12

เมื่อการเรียนรู้ไม่หยุดที่ห้องเรียน:

บทเรียนจากเชียงใหม่และซูวอนสู่สังคมไทยแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารวิชาการ *เมื่อการเรียนรู้ไม่หยุดที่ห้องเรียน: บทเรียนจากเชียงใหม่และซูวอนสู่สังคมไทยแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต* มีจุดมุ่งหมายเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จของเมืองซึ่งเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับสากล ซึ่งได้มีการจัดทำข้อเสนอเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทยให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ ใช้แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโกเป็นฐานประกอบการศึกษาดูงานและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเมืองต้นแบบ 2 แห่ง คือ เมืองเชียงใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีน (ระหว่างวันที่ 17 – 19 กันยายน 2567) และเมืองซูวอน สาธารณรัฐเกาหลี (ระหว่างวันที่ 23 – 27 มีนาคม 2568) แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) แนวคิด เมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (2) สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย (3) ถอดบทเรียน ‘เชียงใหม่’ และ ‘ซูวอน’ เมืองแห่งการเรียนรู้ และ (4) ข้อเสนอเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย รายละเอียดดังนี้

แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก

องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ในปี 2015 (พ.ศ. 2558) ได้จัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อเป็นกรอบให้ประเทศสมาชิกร่วมกันขับเคลื่อนให้สำเร็จภายในปี 2030 (พ.ศ. 2573) ซึ่งการศึกษาถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญ (เป้าหมายที่ 4) ที่ทั่วโลกจะต้องร่วมกันดำเนินการในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นกับคนทุกช่วงวัย ด้วยเหตุนี้ ยูเนสโกจึงได้จัดตั้งเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก ขึ้น (The UNESCO Global Network of Learning Cities – GNLC) เพื่อช่วยรัฐบาลท้องถิ่นในการพัฒนากลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้

สำหรับ ‘เมืองแห่งการเรียนรู้’ ตามความหมายของยูเนสโกนั้น หมายถึง เมืองที่มีการใช้ทรัพยากรในทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคนและทุกระดับ มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 12 เป้าหมาย คุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ และเงื่อนไขการเป็นเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ 3 ประการ ดังนี้

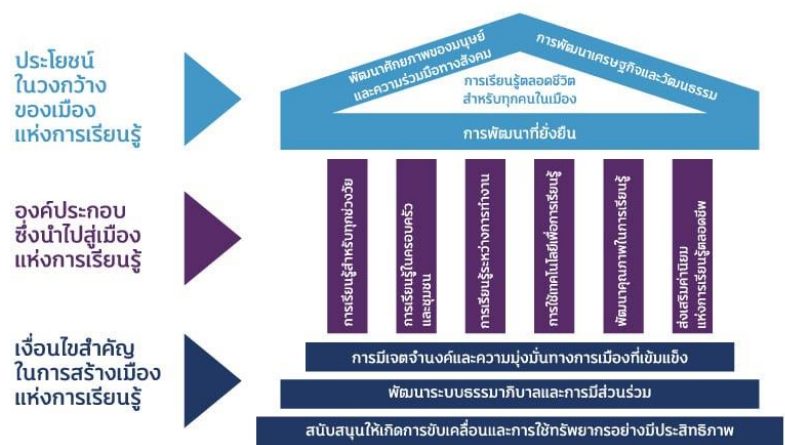
เป้าหมายการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ 12 เป้าหมาย ได้แก่ (1) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชากรและส่งเสริมความเชื่อมั่นทางสังคม (2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางวัฒนธรรม (3) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (4) เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในระบบการศึกษา (5) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน (6) เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการทำงานด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั่วโลก (7) เพื่อขยายการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเรียนรู้ (8) เพื่อยกระดับคุณภาพในการเรียนรู้ (9) เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (10) เพื่อสร้างเจตจำนงและความมุ่งมั่นของฝ่ายบริหาร (11) เพื่อปรับปรุงการทำงานของภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด และ (12) เพื่อส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการใช้ประโยชน์

คุณลักษณะสำคัญ 6 ประการของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ (1) ส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา (2) ส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน (3) ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่ทำงาน (4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (5) ส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ และ (6) สนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง

เงื่อนไข 3 ประการของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ (1) ประเด็นขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้เป็นเมืองที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (2) มีแนวทางเพื่อนำไปสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ โดยมีการให้ความสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา การเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน การอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทันสมัย การส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ รวมถึงการสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง และ (3) มีเงื่อนไขพื้นฐานในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ มีการบริหารจัดการเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนเชิงระบบอย่างมีส่วนร่วม

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของเมืองแห่งการเรียนรู้

ปัจจุบัน (ปี 2567-2568) เครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้มีทั้งหมด 356 เมือง จาก 79 ประเทศทั่วโลก โดยประเทศไทยมีเมืองที่เป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ทั้งสิ้น 10 เมือง ได้แก่ (1) เทศบาลนครเชียงราย (2) เทศบาลนครเชียงใหม่ (3) เทศบาลนครภูเก็ต (4) เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา (5) จังหวัดสุโขทัย (6) จังหวัดพะเยา (7) เทศบาลนครหาดใหญ่ (8) กรุงเทพมหานคร (9) เทศบาลนครขอนแก่น และ (10) เทศบาลนครยะลา

สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การยูเนสโก (UNESCO) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 ทำให้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาของประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของประเทศไทยครอบคลุมถึงการจัดให้มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

ระบบการศึกษาในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เลือกเรียนการศึกษาในระบบ เช่น การเรียนในโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม มีเด็กไทยบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบได้ด้วยเหตุผลบางประการ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐฐานะ ปัญหาครอบครัว หรือการพำนักอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในกรณีดังกล่าวเด็กมักจะเข้าเรียนในการศึกษานอกระบบ

ทั้งนี้ ในประเทศไทย การศึกษานอกระบบมักจะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรระยะสั้น และโครงการฝึกอบรม ซึ่งจัดโดยสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย มักเป็นการเรียนรู้ผ่านแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ โทรทัศน์ วิทยุ และแอปพลิเคชันด้านการศึกษา

การเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ในปี พ.ศ. 2566 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลต้องจัดการศึกษาแก่ประชาชนตามความต้องการที่หลากหลาย รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อสร้างโอกาสให้แก่ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือผู้ขาดโอกาส ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ ทักษะ และความเชี่ยวชาญของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากพระราชบัญญัตินี้แล้ว ยังมีผลบังคับตามกฎหมาย ยังมีโครงการและมาตรการต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย ดังนี้

● **สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต**

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการพัฒนาและสร้างพื้นที่การเรียนรู้หลากหลายประเภท เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดสาธารณะ และศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนี้ เมืองในประเทศไทยจำนวน 10 เมืองได้รับการยอมรับให้เป็น “เมืองแห่งการเรียนรู้” ขององค์การยูเนสโก ซึ่งหมายความว่าประชาชนไทยสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ได้อย่างสะดวก อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย อีกทั้งได้มีการจัดทำบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ช่องโทรทัศน์ และรายการวิทยุ

● **ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต**

- **ระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank):** เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถโอนและรับรองความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การศึกษานอกระบบและประสบการณ์จากการทำงาน เข้าสู่ระบบคลังหน่วยกิต โดยมีแผนจะจัดตั้งสถาบันภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อกำกับดูแลระบบคลังหน่วยกิตนี้ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาทุกคนสามารถโอนหน่วยกิตการเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะเรียนในมหาวิทยาลัยใดก็ตาม

- **หลักสูตรนอกปริญญา (Non-degree courses):** ครอบคลุมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นหลักสูตรระยะสั้นที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนตามความต้องการและความสนใจ ตัวอย่างเช่น
 - โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย (Pre-university Program) ซึ่งมหาวิทยาลัยเปิดสอนมากกว่า 400 รายวิชาในหลากหลายคณะ โดยแบ่งเป็นบทเรียนย่อย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน 1-3 หลักสูตรระยะสั้นตามความสนใจ
 - แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Thai MOOC (<https://thaimooc.ac.th/>), STOU Modular (<https://modular.stou.ac.th/>) และ Chula Lifelong Learning Ecosystem (<https://www.lifelong.chula.ac.th/>) ที่ทำให้การเรียนรู้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและยืดหยุ่นสำหรับคนทุกวัย

• การประเมินผล

ดัชนีการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งประเทศไทย (Thailand Lifelong Learning Index: TLLI) ได้ถูกพัฒนาขึ้นขึ้นเมื่อปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2567) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดการเรียนรู้ของประชากรชาวไทย โดยตัวชี้วัดดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ระบบนิเวศการเรียนรู้ ผู้เรียน และผลลัพธ์การเรียนรู้ สำหรับผลการประเมินในปี พ.ศ. 2567 อยู่ในระดับ “พอใช้” โดยได้คะแนนประมาณ 24 จาก 36 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องพยายามอย่างมากในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย และยังคงต้องมีการพัฒนาเมืองให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังมีความพยายามในการขับเคลื่อนประเด็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาอย่างยาวนานทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ดี ยังคงพบช่องว่างและความท้าทายหลายประการในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ด้านนโยบายและกลไกขับเคลื่อน ในปี 2566 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและโครงสร้างจากสำนักงาน กศน. (การศึกษานอกโรงเรียน) เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ซึ่งการปฏิรูปร่างดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนขึ้นในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกมิติ ทั้งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ ทักษะชีวิต และการเรียนรู้เพื่อสร้างรายได้ รวมถึงการมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายกว่าเดิม นอกจากนี้ มีการยกระดับความสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการระบุงานการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงริเริ่มพัฒนาระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank System) และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้จากนอกระบบหรือตามอัธยาศัยได้รับการยอมรับและนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาต่อหรือการทำงานได้

อย่างไรก็ดี ยังพบความท้าทายในการเปลี่ยนผ่านจากสำนักงาน กศน. เป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. ใหม่ทั้งด้านโครงสร้าง ภารกิจ และทัศนคติของบุคลากรในหน่วยงานให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่ รวมถึงการประสานงาน/การบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมให้เกิดการทำงานร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพยังคงเป็นประเด็นที่มีความท้าทายอยู่

ด้านความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึง โดยประเทศไทยยังคงพบปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้ชัดจากแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพส่วนใหญ่มักกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่และกลุ่มคนที่มีรายได้สูง ด้วยเหตุนี้ ผู้คนในเมืองจึงมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และการเรียนรู้ออนไลน์มากกว่า อีกทั้งแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังขาดการบูรณาการและการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถค้นหาข้อมูลที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของประเทศไทยยังไม่สามารถเข้าถึงทุกคนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงอายุ บางส่วนยังคงเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต รวมถึงบางรายยังขาดทักษะทางดิจิทัลด้วย

ด้านทัศนคติและคุณภาพ โดยสังคมไทยส่วนใหญ่ยังมองว่า ‘การศึกษา คือ การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน-มหาวิทยาลัย ซึ่งการเรียนรู้จะจบลงเมื่อได้รับปริญญา’ ด้วยทัศนคติที่ฝังรากลึกนี้ส่งผลให้ผู้คนขาดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันจะมีความพยายามในการส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ มากขึ้น แต่กระบวนการเรียนรู้/ทักษะที่เกิดขึ้นยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานจริง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับรายได้หรือพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการส่งเสริมการเรียนรู้ (Learning Facilitator) ซึ่งถือเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ด้านการขับเคลื่อนในระดับปฏิบัติ โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการตื่นตัวมากขึ้นในระดับท้องถิ่น มีหลายเมืองที่ได้รับการรับรองจากยูเนสโกให้เป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ เป็นการสะท้อนถึงความพยายามของหน่วยงานท้องถิ่นในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่ของตนเอง อย่างไรก็ตาม การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคม ซึ่งยังพบเห็นการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและยั่งยืนในเชิงปฏิบัติได้น้อย ประกอบกับการวัดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังพบเห็นได้น้อยเช่นเดียวกัน ซึ่งตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องสามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ คุณภาพชีวิต และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปเป็น Key Facts (ข้อเท็จจริงสำคัญ) Challenges (ความท้าทาย) และ Impacts (ผลกระทบ) ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อเท็จจริงสำคัญ ความท้าทาย และผลกระทบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย

Key Facts	Challenges	Impacts
<ul style="list-style-type: none"> ปี 2566 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 โดยมีการปรับภารกิจและโครงสร้างจากสำนักงาน กศน. เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ครอบคลุมทุกมิติ 	<ul style="list-style-type: none"> การเปลี่ยนผ่านโครงสร้าง ภารกิจ และทัศนคติบุคลากรในองค์กร ยังต้องใช้เวลา การบูรณาการระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมยังไม่ราบรื่น พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566 เน้นไปที่การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ไม่เน้นไปที่แนวทางปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน ทำให้ผลลัพธ์เชิงปฏิบัติยังไม่เต็มศักยภาพ การที่พ.ร.บ. ไม่มีแผนหลัก (Master plan) และการจัดทำระบบสนับสนุนรองรับ เช่น Academic Credit Bank System, Bachelor's Degree Examination for Self-Education System ทำให้หน่วยปฏิบัติการในระดับท้องถิ่นไม่สามารถทำแผนปฏิบัติการประจำปีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
<ul style="list-style-type: none"> แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตถูกรวมใน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พร้อมริเริ่มพัฒนาระบบ Credit Bank และการเทียบโอนความรู้/ประสบการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ระบบ Credit Bank และการเทียบโอนยังอยู่ระหว่างการพัฒนาและทดลองใช้ ทำให้การรับรองความรู้จากนอกระบบยังไม่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้เรียนไม่สามารถใช้ผลการเรียนรู้นอกระบบหรือประสบการณ์ทำงานต่อยอดด้านการศึกษาและอาชีพได้เต็มที่
<ul style="list-style-type: none"> ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้คุณภาพทั่วประเทศ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ แพลตฟอร์มออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึง โดยกลุ่มผู้อาศัยในพื้นที่ห่างไกล ผู้มีรายได้น้อย และผู้สูงอายุ ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และขาดทักษะดิจิทัล 	<ul style="list-style-type: none"> ลดโอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ของกลุ่มเปราะบาง ทำให้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำขยายตัวเพิ่มขึ้น
<ul style="list-style-type: none"> ระบบการศึกษาในประเทศไทยมีความครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 	<ul style="list-style-type: none"> สังคมไทยส่วนใหญ่ยังมองว่าการศึกษา เป็นเพียงการเรียนในโรงเรียน หรือ 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้เรียนไม่สามารถนำทักษะที่ได้ไปเพิ่มรายได้หรือยกระดับอาชีพได้

Key Facts	Challenges	Impacts
การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นทัศนคติแบบเดิมที่ลดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง <ul style="list-style-type: none"> • ตลอดจน หลักสูตรและทักษะที่เรียนไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> • ขาดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวัยทำงาน ให้มีทักษะ ความรู้ และสมรรถนะที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี
<ul style="list-style-type: none"> • ประเทศไทยมีนักรักการศึกษาที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงต่าง ๆ กว่า 400,000 ราย 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเทศไทยยังขาด Learning Facilitator ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> • กระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตขาดแรงสนับสนุนเชิงคุณภาพ ทำให้ไม่เกิดความยั่งยืน
<ul style="list-style-type: none"> • ปัจจุบันมี 10 เมืองในประเทศไทย "ได้รับการยอมรับให้เป็น "เมืองแห่งการเรียนรู้" ขององค์การยูเนสโก 	<ul style="list-style-type: none"> • ยังขาดการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน ระหว่างรัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> • ระบบนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่ไม่เข้มแข็ง และขาดข้อมูลสะท้อนผลลัพธ์เชิงทักษะ คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจ

ถอดบทเรียนเชียงใหม่และชวนเมืองแห่งการเรียนรู้

เชียงใหม่เมืองแห่งการเรียนรู้

เมืองเชียงใหม่ได้รับการรับรองจากยูเนสโกให้เป็นหนึ่งในเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ระดับสากลเมื่อปี 2564 ซึ่งยุทธศาสตร์สำคัญของเชียงใหม่ คือ การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบองค์รวม การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น 21 แห่ง รวมถึงมีการมุ่งความสนใจไปที่ 4 ประเด็นหลัก คือ (1) การศึกษาเรื่องสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มีการพัฒนาโครงการและหลักสูตรเฉพาะ (2) การอาชีวศึกษาและการฝึกวิชาชีพ มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับตลาดแรงงานและจัดโครงการฝึกอาชีพที่หลากหลาย (3) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) ด้วยการส่งเสริมโครงการ ESD อย่างต่อเนื่อง และ (4) การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการส่งเสริมให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการวางนโยบายการศึกษาของเมือง โดยภาครัฐจะเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญทั้งด้านกฎหมาย งบประมาณ และทุ่มเททรัพยากรอย่างเต็มที่เพื่อสนับสนุนนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเชียงใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่แข็งแกร่ง อาทิ Shanghai Open University และ Shanghai University for the Elderly เป็นสถาบันหลักที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุโดยเฉพาะ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายทั้งในและนอกสถานที่ รวมถึงมีการพัฒนาหลักสูตรใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและเทคโนโลยี Shanghai Natural History Museum และ Zikawei Library ตัวอย่างของแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน โดยพิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปลูกฝังความเป็นวิทยาศาสตร์ ขณะที่ห้องสมุดมีการปรับบทบาทให้เป็น Co-working space ที่เปิดโอกาสให้คนทุกเพศทุกวัยได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

บทเรียนจากเมืองเชียงใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย
อาทิ (1) การมีกรอบกฎหมายที่ชัดเจนและมีแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุม (2) การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุด้วยการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมและการสร้างศูนย์การเรียนรู้ที่เข้าถึงง่ายภายในระยะทางสั้นๆ (15 นาที) (3) ความมุ่งมั่นของผู้นำทางการเมืองและการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนอย่างเข้มแข็ง (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ โดยปรับบทบาทของพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดให้เป็นพื้นที่สำหรับเรียนรู้และทำกิจกรรมของคนทุกวัย

ชวอนเมืองแห่งการเรียนรู้

เกาหลีใต้เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัจจุบันมีเมืองที่ได้รับการรับรองเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้แล้วกว่า 170 แห่ง ซึ่งจุดเด่นของเกาหลีใต้ คือ การให้อิสระแก่แต่ละเมืองในการออกแบบและดำเนินงานการเรียนรู้ของตนเองภายใต้กรอบนโยบายระดับชาติ โดยมี **สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (National Institute for Lifelong Education: NILE)** เป็นหน่วยงานหลักที่จัดตั้งขึ้นในปี 2551 เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลและดำเนินการตามนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศ

NILE มีอิสระในการออกแบบและประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ภายใต้กรอบของแผนส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่มุ่งเน้น 3 ด้านสำคัญ คือ ความยั่งยืน โอกาส และการเชื่อมโยงเครือข่าย ซึ่งนโยบายและโครงการหลักของ NILE แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- **การศึกษาทางเลือกเพื่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา** NILE ได้พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System - ACBS) ที่อนุญาตให้ผู้เรียนสามารถแปลงประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นหน่วยกิตเพื่อขอรับปริญญา นอกจากนี้ ยังมีระบบการสอบปริญญาตรีสำหรับการศึกษาด้วยตนเอง (Bachelor's Degree Examination for Self-Education - BDES) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์ได้สอบเพื่อรับวุฒิการศึกษา
- **การศึกษาตลอดชีวิตแบบดิจิทัล** NILE ได้พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์อย่าง K-MOOC (Korean Massive Open Online Course), ระบบ MatchUp สำหรับการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นในอนาคต และระบบบัญชีการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning Account) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบันทึกและจัดการข้อมูลการเรียนรู้ของตนเองได้
- **การศึกษาตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน** ส่งเสริมการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้และพัฒนาใบอนุญาตสำหรับผู้ให้ความรู้ด้านการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อยกระดับคุณภาพของบุคลากร
- **การสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส** มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หนังสือสำหรับผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาพหุวัฒนธรรม และการมอบบัตรกำนัลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้มีรายได้น้อย

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเมืองชวอน

เมืองชวอนมีประชากรกว่า 1.22 ล้านคน เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการรับรองจากยูเนสโกตั้งตั้งแต่ปี 2016 และได้รับรางวัล “UNESCO Learning City Award” ในปี 2017 จุดเด่นของชวอน คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ “นำโดยประชาชน” (Citizen-led) โดยมี **Suwon Global Lifelong Learning Center** เป็นหน่วยงานหลักที่ทำงานร่วมกับเทศบาลเมืองชวอนในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ การทำให้ชวอนเป็น “เมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ทุกสิ่งที่ต้องการ” ผ่านแนวคิด

และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 3 ประการ คือ **อะไรก็ได้** เป็นการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอหัวข้อที่สนใจและจัดการเรียนการสอนเองได้ **ใครก็ได้** เปิดโอกาสให้ทุกคนเป็นได้ ทั้งครูและนักเรียน โดยไม่จำกัดคุณวุฒิหรือสถานะทางสังคม และ **ที่ไหนก็ได้** มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายกว่า 700 แห่งกระจายอยู่ทั่วมือง ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ภายใน 10 นาที

สำหรับ**บทเรียนและข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศไทย** อาทิ (1) การมีกรอบนโยบายระดับชาติที่ชัดเจน โดยสถาบัน NILE และกระทรวงศึกษาธิการของเกาหลีใต้มีกรอบการทำงานเชิงนโยบายที่ชัดเจนและมีอิสระในการนำไปสู่การปฏิบัติ (2) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้จากฐานราก ผ่านแนวคิด “อะไรก็ได้” และ “ใครก็ได้” สะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนจะต้องมาจากความต้องการของประชาชน (3) การใช้เทคโนโลยีและ AI มาช่วยสร้างระบบการเรียนรู้และระบบทดสอบที่น่าเชื่อถือ เช่น K-MOOC และระบบบัญชีการศึกษาตลอดชีวิต ทำให้การเรียนรู้เข้าถึงได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (4) การกระจายแหล่งเรียนรู้ทั่วมืองเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ภายในระยะเวลาอันสั้น แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน (4) การมีระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นทางการศึกษา

ข้อเสนอเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย รวมถึง การถอดบทเรียนความสำเร็จของเมืองเซียงไฮ้ (จีน) และเมืองซวอน (เกาหลีใต้) สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางสรุปเปรียบเทียบจากการถอดบทเรียนความสำเร็จของต่างประเทศ

ประเด็น	สภาพปัจจุบันของไทย	บทเรียนจากซวอนและเซียงไฮ้	ข้อเสนอ
1. นโยบายและกลไกขับเคลื่อน	มี พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ปรับจาก กศน. เป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) บรรจุในยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ	- เกาหลีใต้มี NILE เป็นหน่วยงานกลางที่มีอำนาจและงบประมาณชัดเจน - จีน (เซียงไฮ้) มีกฎหมายเฉพาะและแผนปฏิบัติการระดับเมือง	จัดทำ Roadmap/Master plan เพื่อเพิ่มอำนาจและความต่อเนื่องของ สกร. พร้อมพัฒนากลไกติดตามและประเมินผลเชิงระบบ
2. ระบบ Credit Bank และการเทียบโอน	อยู่ระหว่างการพัฒนา ยังไม่ใช้เต็มรูปแบบ	- เกาหลีใต้มีระบบ Credit Bank เชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบกับการรับรองคุณวุฒิ - จีนมีระบบรับรองทักษะเชื่อมกับการจ้างงาน	พัฒนา Credit Bank ให้สามารถรับรองทั้งประสบการณ์ทำงาน การฝึกอบรม และการเรียนรู้ออนไลน์ พร้อมผูกกับโอกาสเลื่อนขั้นและจ้างงาน
3. การเข้าถึงและโครงสร้างพื้นฐาน	ขยายแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ แพลตฟอร์มออนไลน์ แต่ยังมีหลั่มล้ำด้านดิจิทัล	- เกาหลีใต้และจีนใช้แนวคิด “10-15 Minutes Learning/Walk” และมี Learning Center กระจายทั่วเมือง	กระจายแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงใน 10 นาที พัฒนาแพลตฟอร์มแห่งชาติ เพื่อรวม

ประเด็น	สภาพปัจจุบันของไทย	บทเรียนจากชวอนและเซียงไฮ้	ข้อเสนอ
		- จีนพัฒนา Learning Platform รวมหลักสูตร หลากหลาย	บทเรียนจากทุกภาคส่วน และเพิ่ม Digital Literacy ให้ทุกช่วงวัย
4. ทศนคติและวัฒนธรรมการเรียนรู้	สังคมยังมองว่าการศึกษา ล้นสุดเมื่อจบปริญญา	- เกาหลีใต้ใช้แนวคิด “Anything, Anyone” ให้ทุกคนเป็นผู้เรียนและผู้สอน - จีนจัดกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน แบบต่อเนื่อง	รณรงค์สร้างค่านิยมเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดกิจกรรมให้ชุมชนมีบทบาทกำหนดหัวข้อเรียนรู้และเป็นผู้สอนเองได้
5. บุคลากรส่งเสริมการเรียนรู้	ยังขาดผู้เชี่ยวชาญและระบบ พัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง	- เกาหลีใต้มีการอบรมและรับรองคุณวุฒิ Learning Facilitator อย่างเป็นระบบ	จัดอบรมและระบบรับรอง Learning Facilitator ระดับประเทศ และสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนความรู้
6. การวัดผลและประเมินผล	ใช้ดัชนี TLLI แต่ยังอยู่ในระดับ “พอใช้”	- เกาหลีใต้และจีนมีตัวชี้วัดที่ผูกกับคุณภาพชีวิต ทักษะ และเศรษฐกิจ	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้สะท้อนทักษะ รายได้ และคุณภาพชีวิตของผู้เรียน รวมถึงประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจ
7. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคี	มีเมือง UNESCO Learning Cities แต่ความร่วมมือยังไม่ยั่งยืน	- เกาหลีใต้และจีนมีเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้เชื่อมทุกภาคส่วน	สร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ครอบคลุมทุกจังหวัด พร้อมระบบสนับสนุนและติดตามผลร่วมกัน

จากตารางที่ 2 มีรายละเอียดของข้อเสนอในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย (ภาพที่ 2) ดังนี้

1. ด้านนโยบายและกลไกขับเคลื่อน

- สร้างกรอบนโยบายและกฎหมายที่ชัดเจน โดยยึดแนวทางของ NILE (เกาหลีใต้) และกรอบกฎหมายของนครเซียงไฮ้ (จีน) จัดทำ Roadmap/Master plan ระยะสั้น กลาง ยาว ภายใต้ พ.ร.บ.ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 พร้อมทบทวนและปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง เช่น ทุกๆ 5 ปี
- เพิ่มงบประมาณ สนับสนุนหน่วยปฏิบัติการในระดับท้องถิ่น
- เสริมความมุ่งมั่นทางการเมือง ให้ผู้นำระดับชาติและท้องถิ่นแสดงบทบาทเชิงรุก ทั้งการจัดสรรงบประมาณต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการสื่อสารความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ยกกระดับบุคลากรเป็น Learning Facilitator ผ่านการฝึกอบรมเชิงลึกด้านการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้และการให้คำปรึกษา พร้อมสร้างระบบรับรองคุณวุฒิวิชาชีพด้านนี้

2. ด้านการลดความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึง

- พัฒนา “ระบบนิเวศการเรียนรู้ 10 นาที” ตามแนวคิดชวอน (Anywhere Learning) กระจายแหล่งเรียนรู้ขนาดเล็ก เช่น ห้องสมุดชุมชน พิพิธภัณฑ์ย่อย สถานีเรียนรู้ดิจิทัล ให้ประชาชนเข้าถึงได้ในระยะเวลาเดินทางไม่เกิน 10 นาที
- สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้แห่งชาติ/ท้องถิ่น รวมหลักสูตรฟรีจากทุกภาคส่วน พร้อมระบบค้นหาและจัดเส้นทางการเรียนรู้แบบส่วนบุคคล เพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงได้ง่าย
- พัฒนาทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐานและ Digital Literacy ให้ทุกช่วงวัย เพื่อให้ใช้ประโยชน์จากสื่อและแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างเต็มที่

3. ด้านทัศนคติและคุณภาพการเรียนรู้

- สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้จากฐานราก ด้วยแนวคิด “อะไรก็ได้ ใครก็ได้” (Anything, Anyone) ตามแบบชวอน ส่งเสริมให้ชุมชนออกแบบกิจกรรมเรียนรู้เองและเปิดโอกาสให้ทุกคนเป็นผู้สอนและผู้เรียนได้
- ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องตลาดแรงงาน โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรวิชาชีพ เพื่อออกแบบเนื้อหาและทักษะที่สามารถใช้ได้จริง
- พัฒนาระบบ Credit Bank ที่ใช้งานได้จริง เพื่อรับรองประสบการณ์และการเรียนรู้นอกระบบ พร้อมเชื่อมโยงกับการเลื่อนขั้น การจ้างงาน และการประกอบอาชีพ

4. ด้านการขับเคลื่อนระดับปฏิบัติ

- สร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด โดยเชื่อมโยงหน่วยงานท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน
- ใช้เทคโนโลยีและ AI ในการติดตามและประเมินผล เช่น ระบบบันทึกการเรียนรู้ (Learning Passport) และการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ อาชีพ และคุณภาพชีวิต เพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความยั่งยืน
- กำหนดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม ครอบคลุมมิติทักษะ ความสามารถในการทำงาน รายได้ และความพึงพอใจของผู้เรียน

5. ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชน

- ปรับบทบาทสภ.จังหวัด/อำเภอ/ตำบล เป็นศูนย์ประสานการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับชุมชน ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร และกลุ่มประชาชน เพื่อรวบรวมความต้องการการเรียนรู้และพัฒนาโครงการตอบโจทย์ท้องถิ่น

- สร้างระบบอาสาสมัครด้านการเรียนรู้ (Learning Volunteers) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรเกษียณ ผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่น หรือคนในชุมชนมาร่วมสอน ถ่ายทอดทักษะ และเป็นพี่เลี้ยงให้ผู้เรียน
- ใช้กระบวนการรับฟังความคิดเห็น ในการออกแบบ กำหนดทิศทาง และสะท้อนการเรียนรู้ เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม และความต้องการของพื้นที่

6. ด้านการสร้างความแรงจูงใจและสิทธิประโยชน์สำหรับผู้เรียน

- พัฒนาระบบสะสมแต้มการเรียนรู้ (Learning Points) ที่ผู้เรียนจะได้รับคะแนนหรือสิทธิประโยชน์ เช่น ส่วนลดคอร์สฝึกอบรม ใบบรรอง หรือสิทธิทางภาษีสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรม
- ส่งเสริมแรงจูงใจทางอาชีพ โดยผูกการเรียนรู้กับโอกาสเลื่อนตำแหน่ง การปรับเงินเดือน หรือการประกอบธุรกิจส่วนตัว
- จัดประกวดและรางวัลเมืองแห่งการเรียนรู้ดีเด่น เพื่อสร้างการแข่งขันเชิงบวกและแรงบันดาลใจให้กับองค์กรท้องถิ่น

7. ด้านความยั่งยืนทางงบประมาณและการลงทุน

- จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากความร่วมมือของรัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนโครงการเรียนรู้ในระยะยาว
- ใช้โมเดลการลงทุนร่วม (Public-Private Partnership) ในการพัฒนาแพลตฟอร์ม เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้
- เปิดโอกาสให้เอกชนใช้ CSR และ Social Impact Investment สนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในชุมชน

ข้อเสนอ

ในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย

ภาพที่ 2 ข้อเสนอในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย

คณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

- รศ.ดร. ประวิตร เอราวัณ เลขธิการสภาการศึกษา
- ดร. นิตี นาชิต รองเลขาธิการสภาการศึกษา
- ดร. สุภชัย จันป๋ม รองเลขาธิการสภาการศึกษา
- ดร. ชัยยศ อิ่มสุวรรณ ประธานคณะกรรมการสภาการศึกษาด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาพิเศษ
- ดร. ประวีณา อัสโย ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ รักษาการที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา
- นางโชติกา วรรณบุรี ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

คณะรวบรวมข้อมูล

- ดร. ประวีณา อัสโย ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ รักษาการที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา
- นางโชติกา วรรณบุรี ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ (สมร.)
- นางสาวกรกมล จึงสำราญ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา สมร.
- นางสาวทัศนวัลย์ เนียมบุบผา นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
- นางสาวรัฐภรณ์ คุณเวช นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
- นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
- นางสาวจุฑามาส ตั้งจิตบำรุง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
- นางสาวเฉลิมพร ปัญจาสุธารส นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

คณะเรียบเรียงและบรรณาธิการ

- ดร. นิตี นาชิต
- นางสาวกรกมล จึงสำราญ
- นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง
- นางสาวเฉลิมพร ปัญจาสุธารส

เมื่อการเรียนรู้ไม่หยุดที่ห้องเรียน

บทเรียนจาก *เสียงฟ้า* และ *ชุมชน*
สู่ *สังคมไทย* แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

